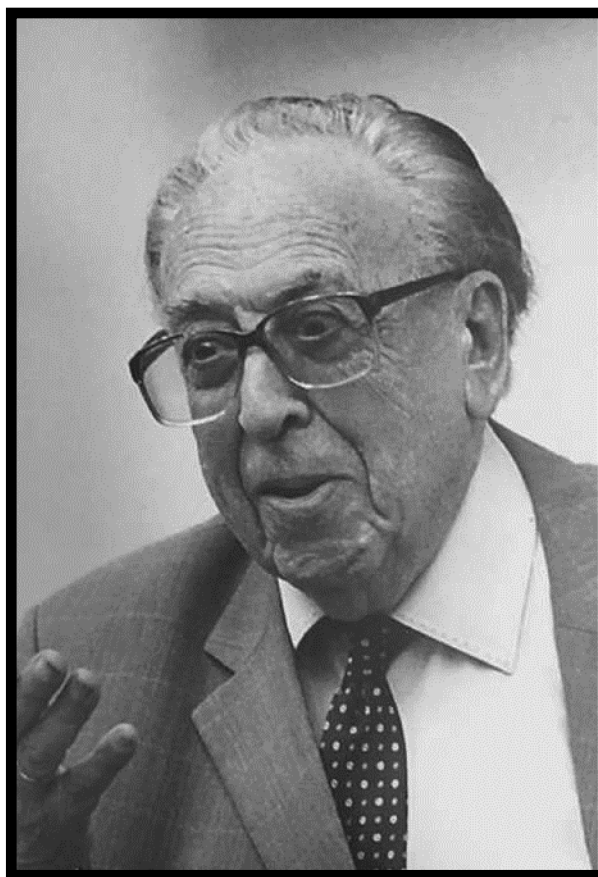

ТРАХТЕНБЕРГ Ісаак Михайлович

На 100 році життя відійшов у вічність Ісаак Михайлович Трахтенберг — відомий український учений-гігієніст, токсиколог, заступник директора з наукової роботи Державної установи «Інститут медицини праці імені Ю.І. Кундієва Національної академії медичних наук України», доктор медичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України, академік Національної академії медичних наук України, заслужений діяч науки та техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки та техніки, лауреат премії імені О.О. Богомольця та академічних премій з профілактичної медицини Національної академії медичних наук України.

Ісаак Михайлович Трахтенберг народився 11 листопада 1923 року в місті Житомирі. У 1941 році став студентом Київського медичного інституту (КМІ). З початком Другої світової війни разом зі студентами та викладачами інститут було евакуйовано до Челябінська, де він продовжив навчання. Після звільнення Києва в 1944 році Ісаак Михайлович повернувся до столиці, де й продовжив навчання, а через два роки закінчив з відзнакою КМІ та був зарахований за конкурсом до аспірантури при кафедрі гігієни праці. Тут він почав працювати асистентом, а вже за кілька років був обраний за конкурсом на посаду доцента кафедри гігієни праці. Під керівництвом відомого гігієніста, академіка АМН СРСР Л.І. Медведя молодий науковець розвивав і втілював ідеї свого вчителя з питань токсикології ртутьорганічних пестицидів і гігієни праці при роботі з ними в умовах сільського господарства. Результати цих досліджень згодом були узагальнені в кандидатській дисертації «До токсикології органічних сполук ртуті – етилмеркурфосфату та етилмеркурхлориду», яку він успішно захистив у 1950 році. У 1964 році доцент І.М. Трахтенберг захистив докторську дисертацію на тему «Мікромеркуріалізм як гігієнічна проблема». У 1966 році йому присвоїли вчене звання професора. Розробка проблеми впливу на організм екзогенних чинників малої інтенсивності стала одним з основних напрямків наукових досліджень

І.М. Трахтенберга та його учнів. За його ініціативи та редакції було видано колективну монографію «Питання промислової та сільськогосподарської токсикології» (1964 р.).

Наприкінці 1960-х років за матеріалами дисертаційного дослідження побачила світ його книга «Хронічний вплив ртуті на організм» (1969 р.), яка отримала широке визнання фахівців як в Україні, так і за її межами. У 1970 році у співавторстві з членом-кореспондентом АМН СРСР Г.Х. Шахбазяном вийшов з друку підручник «Гігієна праці», а в 1971 році – монографія «Гігієна розумової праці».

У 1972 році Ісаак Михайлович перейшов на науково-дослідницьку роботу в Київський НДІ гігієни праці та профзахворювань МОЗ України (нині ДУ «Інститут медицини праці імені Ю.І. Кундієва НАМНУ»). Весь подальший науковий шлях вченого пов'язаний з цією відомою установою. Тут було організовано лабораторію промислової токсикології та гігієни праці при використанні хімічних речовин, яку він очолював понад 50 років. Працюючи в інституті, І.М. Трах-

тенберг продовжив експериментально-токсикологічні та клініко-гігієнічні розробки проблеми ртутної небезпеки. Результати цих багаторічних досліджень узагальнені в значній кількості публікацій, а також у монографії «Ртуть та її сполуки в навколишньому середовищі» (1990 р.).

З ім'ям академіка І.М. Трахтенберга пов'язане також коло питань з розробки проблеми норми в профілактичній токсикології. Результати цих досліджень опубліковані в наукових монографіях, одна з яких – «Показники норми в лабораторних тварин у токсикологічному експерименті» (1978 р.), яка в 1984 році була видана за кордоном. Розвитком даного наукового напрямку стала колективна монографія «Основні показники фізіологічної норми в людини» (2001 р.). У 1980–1990 роках зі загальних і окремих проблем токсикології, гігієни та медичної екології І.М. Трахтенбергом опубліковано понад 400 робіт, зокрема 20 монографій і посібників. Серед них «Методи вивчення хронічної дії хімічних і біологічних забруднювачів» (1987 р.), «Хімічні фактори виробничого середовища та серцево-судинна система» (1992 р.), «Важкі метали в довкіллі: гігієнічні та екологічні аспекти» (1995 р.).

За вагомі розробки з проблеми «Важкі метали як небезпечні для людини забруднювачі довкілля України: медико-екологічні дослідження, обґрунтування та досвід впровадження профілактичних заходів» Ісааку Михайловичу разом з колегами було присуджено Державну премію України в галузі науки та техніки у 2002 році.

Слід зауважити, що кожен з напрямків у широкому спектрі наукових інтересів академіка І.М. Трахтенберга – це серйозні глибокі експериментальні та виробничі дослідження, результати яких, як правило, узагальнено в написаних ним особисто монографіях або в колективних монографіях за його редакцією. Загалом число його публікацій перевищує 500, серед них 35 монографій, керівництв, підручників. Він є автором понад 20 науково-популярних книжок, брошур, нарисів. Чимало його творів видано за кордоном: у Швеції, Німеччині, Польщі, Китаї.

Багато уваги І.М. Трахтенберг приділяв підготовці молодих науковців та підвищенню кваліфікації гігієністів і токсикологів. Він

є одним з фундаторів київської наукової школи профілактичної токсикології, яка органічно поєднала токсикологію та гігієну, фундаментальні дослідження й вирішення прикладних завдань. Під його керівництвом захищено 17 докторських і 42 кандидатські дисертації.

Ісаак Михайлович був великим патріотом Києва. У 2013 році він видав дві книги «Мій Київ, мої кияни», де виклав цікаві факти зі славної історії та архітектури рідного міста. Особливість цього видання в тому, що воно присвячене киянам – ученим-медикам, поетам і письменникам, художникам і архітекторам, педагогам і музикантам, меценатам — усім тим, хто є гордістю Києва, його духовністю.

Академік І.М. Трахтенберг усе своє життя плідно працював над фундаментальними і прикладними проблемами профілактичної медицини. Його наукові дослідження охоплюють різні аспекти гігієни й фізіології праці, промислової токсикології. З ім'ям академіка І.М. Трахтенберга пов'язане розроблення низки найактуальніших гігієнічних проблем захисту виробничого та навколишнього середовища України, у тому числі міста Києва, від хімічних забруднювачів, розробки теорії й практики гігієнічного нормування та регламентації, а також заходів профілактики їхнього шкідливого впливу на здоров'я людини. Від дня заснування журналу «Український журнал сучасних проблем токсикології» Ісаак Михайлович Трахтенберг був активним членом його редакційної колегії.

У свої 99 років Ісаак Михайлович завжди був активним учасником подій у науковій сфері, суспільному та культурному житті країни, рідного інституту, активно й натхненно працював. Його життєве кредо – робити людям добро тепер наслідують численні його колеги та учні.

**Колектив ДП «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя МОЗ України»
Редакційна колегія журналу
«Український журнал сучасних проблем токсикології»
Товариство токсикологів України**